

Geloven met het lichaam (1993)

Sieth Delhaas

Informatie, Vrouw, geloof, maatschappij Zuid-Holland, mei 1993

Inleiding

Vorig jaar liep ik van 1 augustus tot 12 oktober mee met de Europese Vredespelgrimage (EPP'92). Een tocht van in totaal 4200 km – ik liep ca. 1100 km vanaf Albuquerque tot het einde – , die begon in St. Mary's in Georgia en eindigde voor de poorten van de Nevada Test Site. Dus dwars door de Verenigde Staten van Amerika.

Deze tocht, die juist in het zogenaamde Columbusjaar werd gehouden, had drie doelen:

- te protesteren tegen de voortgaande kernproeven;
- te pleiten om te stoppen met het delven van uranium;
- te pleiten voor teruggave van het land aan de Indiaanse volken.

In dit blad wil ik graag iets doorgeven van mijn gedachten die tijdens het lopen in mij opkwamen over religiositeit en lichamelijkheid. Ik doe dit op verzoek van de redactie enerzijds. Daarnaast wil ik mijn gedachten hierover in de loop van de tijd verder uitwerken en zien of deze bruikbaar zijn binnen het veld van feministische theologie/de vrouw- en geloofbeweging.

Ik wil proberen iets te zeggen over

- a. de religieuze gevoeligheid die ontstaat bij het leven/lopen in de natuur;
- b. het nadenken over andere godsbeelden, bijvoorbeeld in het contact met Indiaanse niet-christenen of Indiaanse christenen die hun eigen religieuze denkwijze en gebruiken geïntegreerd hebben;
- c. verschillende Indiaanse rituelen.

Religieuze gevoeligheid

Ik heb hiervoor enige fragmenten uit mijn zeer slecht bijgehouden dagboek doorgelezen, maar vooral de gesproken brief nog eens afgeluisterd die ik vanuit de halfwoestijn rondom Flagstaff aan mijn kinderen stuurde.

In mijn dagboek lees ik dit: 'De mensen die in de kerk zitten worden uit de bijbelverhalen onderwezen. Veel Psalmen gaan over de woestijn. De woestijn wordt vaak als beeld gebruikt voor het geloofs- of geestelijk leven. Maar de westerse mens heeft geen enkele ervaring met de woestijn. Ze leven met hun achterste dat zich optilt van de gemakkelijke stoel in huis en zich weer neerzet op de autostoel. Ze zitten zondags in een z-houding in de kerkbanken. Beheerst. Ze ondergaan in hun godsdienstige leven niet de invloeden van de natuur. Hoe kunnen ze de beelden snappen die in de bijbel worden gebruikt?'

Soms loop je dagenlang alleen met de natuur. De groep is om je heen, maar twintig mensen in een onmetelijk uitgestrekt landschap is niets. Sommigen praten met elkaar. Ik wilde liefst zoveel mogelijk alleen zijn met mijn gedachten. Ik keek naar de bergen die op sommige plekken slechts erupties zijn van de aarde. Je wordt je bewust van de betrekkelijkheid van je leven enerzijds. In die zin van hoe ik bezig ben in mijn actieve bestaan. Het is geen betrekkelijkheid in negatieve zin. Het is iets geruststellends. Het gaf een gevoel van bij deze aarde te behoren. Iets geborgens. Ik voelde me er meer *thuis* dan in de drukke winkelstraten in onze dorpen en steden waar de blik alleen is gericht op koopwaar en waar mensen alleen betekenis hebben als koopkracht.

De woestijn

Ik ben intens van de woestijn gaan houden. De beelden die ik op de één of andere manier had meegekregen vanuit mijn (gods)dienstige opvoeding, van grote zandvlakten – zoiets als onze stranden maar dan heet en onafzienbaar – klopten niet. De woestijnen bleken in dit geval rijk begroeid met tientallen, misschien wel honderden soorten vooral minuscuul kleine bloempjes met de meest verrukkelijke kleuren.

De woestijn is voor mij niet meer een gebied dat spreekt over bedreiging en uitputting. Het heeft voor mij iets gekregen van begrijpen waarom gelovigen in de oudheid: de profeten, de eremieten en ook Jezus, zich daarin terugtrokken om bezig te zijn met hun god/innen.

Ik schrijf er nu misschien te verrukkelijk over omdat ik in een hedendaagse setting liep. Na elke twee uur lopen hadden we een pauze waar er altijd de auto was met de grote vaten water waaruit we konden drinken, zoveel als we wilden. Je vulde ook je veldfles weer met fris water. Dat *fris* is met een korrel zout. Het water had meestal een hogere temperatuur dan ons lichaam. Van dat water ben je de eerste dagen misselijk. Dan wordt water vocht. Water drink je dan niet meer voor de smaak, maar om het tekort aan vocht in je lichaam aan te vullen. Kortom door die watervraag word je je misschien wel voor het eerst in je leven bewust van je afhankelijkheid van dat belangrijke element water.

Ik ga niet uitwijden over hoe wij Europeanen en de VS-bewoners met water omspringen want dan wordt het een milieuverhaal. Nu praat ik over het afhankelijkheidsgevoel van dit element en hoe dit mijns inziens alles te maken heeft met het religieuze gevoel.

Er is nog een andere manier waarop die religieuze gevoeligheid ontwikkeld wordt. Het lopen, de beweging. Het ritme van de beweging, het alsmaar gaan, doet je lichaam op een nieuwe

manier gevoelig worden. Ik had soms het gevoel dat ik alleen mijn armen nog maar behoefde uit te slaan om op te kunnen stijgen. Als je daarbij iets afweet van voetzoolreflexie dan moet het zo zijn dat dit lopen met je hele voetzool, van de hiel zich afrollend naar de tenen, een geweldige stimulerende en voor mij inspirerende invloed heeft op het lichaam. Het lopen gaf een geweldige kick. En ook dit lichamelijke is religieus. Het seksuele als lichamelijke in harmonieuze relaties heeft voor mij altijd al iets religieus gehad, maar deze beweging van lopen en gaan was voor mij een nieuwe ervaring. Het begrip van een geschapen mens te zijn kreeg voor mij in deze beweging binnen deze natuur een nieuwe betekenis.

Godsbeelden

Toen we op 9 oktober aangekomen waren in de Nevada Woestijn, met op tweehonderd meter van onze kampplaats verwijderd de ingang en bewakers van de Test Site, sprak Corbin Harvey, de geestelijk leider van de Western Shoshones ons toe. Een ongeschoold man, die mij bewust maakte van wat een orale traditie is. De herhaling die inprent.

We waren ons er op dat moment intens van bewust dat we in een sterk vervuild, in de zin van bestraald, gebied verkeerden en dat we daar een kleine week zouden blijven.

Hij vertelde hoe hij had gezien hoe de natuur achteruit was gegaan sinds veertig jaar geleden de Test Site in hun gebied werd gevestigd, op hun land, dat de VS zogenaamd gehuurd hebben van de Shoshones.

‘Het eten neemt je leven’, vertelde hij. ‘De meeste mensen hier zijn heel erg ziek. Het leven van de vogels is aangetast. We moeten ons niet langer door de maatschappijen (die in opdracht van de overheid de uraniummijnen exploiteren en betrokken zijn bij de wapenproductie en -proeven) laten verdelen.’

Hij legde de nadruk op het belang van het gezamenlijk gebed van mensen over de hele wereld. Hij vertelde dat hun manier van bidden door de blanke man altijd is bespot;

afgedaan als bidden tegen de zon. Dus heidens in christelijke ogen. ‘Wij bidden niet tot de zon. Wij bidden tot de Great Spirit, dezelfde God als die van de christenen, want er is maar één god, de Schepper. Wij praten tegen de zon en vragen om op ons te blijven schijnen. We praten tegen het water want, denk er om, het water is er niet altijd.

Op sommige plaatsen is het water opgedroogd en verdwenen. Soms is het water niet meer te drinken.

En we kunnen nergens water vandaan halen in deze woestijn.

De rotsen, de planten, alles is levend. Wij bidden voor deze levende dingen zodat zij hun leven kunnen voortzetten. Want ook zij ademen. We spreken tegen de wind. We danken en zegenen de wind die we inademen en ons in leven houdt. Wij danken en zegenen, maar wij vragen nooit. Wij zijn één met dit alles, niet verschillend ervan.

Veertien dagen optrekken met een groep bewust-levende Indianen – de meeste Indianen hebben zich helaas aangepast aan de V.S.-way-of-life -, maakt je gevoelig voor veel tot dan toe onbekende dingen. Mijn verhouding tot de natuur is veranderd. Ik heb begrepen wat het verschil is: jezelf, zoals de Indianen doen, deel van de natuur te weten, of jezelf, zoals de westerse christenen en de westerse wereld doet, als mens boven de natuur te verheffen. De gevolgen van dat denken zijn desastreus: voor onszelf en voor al het geschapene.

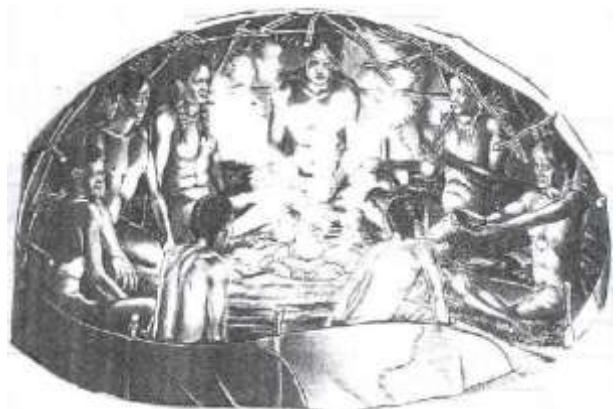
Wat enorme indruk op me heeft gemaakt is dat de Indianen de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen vanzelfsprekend vinden; dat ze homoseksualiteit accepteren. Al het geschapene komt immers van de *Great Creator* en wie zal daar kritiek op hebben? Binnen de christenheid moet daarover nog gediscussieerd of kan zelfs niet eens gediscussieerd worden.

Indiaanse rituelen

Elke ochtend drumde de drummer – een prachtige Indiaan, zijn haar in een lange paardenstaart -, zo tussen vijf en zes uur 's morgens, de zon tevoorschijn. Dit één keer meemaken doet je dat schouwspel niet meer missen. De spanning van het oranje schijnsel tegen de grauwe ochtendlucht dat langzaam veld wint, de gloeiende bol die op zich laat wachten, de drummer onvermoeibaar. Fascinerend. Mensen in een kring in de ochtendkou, stil, de blik naar de plek waar de zon op gaat komen. En dan de kreet, die vanzelf aan je ontsnapt als de zon de einder te boven komt. De dag wordt zo een geboorte, wordt in de verschijning van de zon tevoorschijn gedrumd.

Driemaal heb ik mogen meedoen aan een sweatlodge. Een reinigingsritueel dat ons door Indianen van verschillende herkomst, op verschillende momenten tijdens de tocht werd aangeboden. Die uitnodiging is een grote eer en getuigde van de grote en diepe waardering voor onze pelgrimage.

Tot ongeveer vijftien jaar geleden was de sweatlodge alleen voor mannen bestemd om hun lichaam ritueel te reinigen. Sinds die tijd doen echter ook vrouwen de sweatlodge omdat het voedsel, de lucht en het water zo vervuild zijn, dat de menstruatie alleen de reiniging van het vrouwenlichaam niet meer aan kan.

Vrouwen die menstrueren mogen niet meedoen aan de sweatlodge. Niet omdat zij onrein zouden zijn. Nee. In tegenstelling tot de destructieve mening van het christendom over het

vrouwelijke lichaam, menen de Indianen dat een menstruerende vrouw zo'n grote kracht uitstraalt, dat zij daarmee de werking van de lodge voor anderen zou verstoren. Tijdens de voorlichting, die een Indiaanse ons gaf, vertelde zij verschillende indrukwekkende voorbeelden daarvan.

In de lodge waarin we gekleed in makkelijke, loshangende kleding binnenkropen en die letterlijk aarde-donker, van buitenaf wordt gedicht, worden in een kuil gloeiende stukken rots gelegd waarop water wordt gegoten en – voor de Indianen – heilige kruiden worden gestrooid. Wij werden uitgenodigd om de beurt een gebed uit te spreken. Tot wie of waarover deed er niet toe.

Tijdens de pelgrimage waren we diep onder de indruk geraakt van het lijden van de Indianen door de kernproeven en de uraniumwinning waarover we onderweg hoorden. Onze Indiaanse begeleidster in de lodge spoorde ons daarom aan door onze gebeden deze zware last van ons af en op de gloeiende stenen te werpen. De daar vanaf slaande stoom zou ze meevoeren naar de *Great Spirit*. Het deed me denken aan de bijna gelijklopende bijbelwoorden.

Behalve het water dat met stralen uit mijn lichaam stroomde, verliet ook die zware last van Europese schuld mijn lichaam tijdens de ruim twee uur durende lodge. Het zijn maar enkele fragmenten van ervaringen waarin ik heb geproefd dat wat ik leerde in de christelijke godsdienst: met je hart van God houden, iets rationeels blijft. Pas tijdens deze lichamelijke inspanning, ontspanning en intensieve beweging heb ik begrepen dat geloven alles met je lichaam te maken heeft.

Het is nog fragmentarisch, maar bij mijn nadenken hierover word ik gesteund door de ervaring dat binnen de vrouw-en-geloofbeweging eveneens pogingen worden gedaan om geloven met beweging en het lichaam te verbinden. Jammer genoeg is het precies datgene wat de westerse kerk haar gelovigen heeft geprobeerd af te leren tijdens de voorbije eeuwen. En het is haar goed gelukt.

Misschien leren we beweging en lichaam, de kerk en de kerken uit, weer waarderen door de ontmoeting met die culturen die het westers christendom in het verleden heeft getracht te vernietigen.

De Koreaanse theologe Chung Hyun Kyung heeft er ons in 1991, op de Wereldraadvergadering in Canberra, in elk geval een staaltje van getoond.